

Az magyar állambirtokok tőkeértéke.

A politikai lapok azon hírére, hogy a magyar kormány új kölcsönműveletét a magyar államjavakra szándékozik alapítani, többször és több oldalról vetették fel a kérdést: mekkora összeget képviselhet a magyar korona ingatlan birtokainak értéke? Többek között egyik német erdészeti szaklap az „Oesterreichische Monatschrift für Forstwesen“ is hozzá szólott megelőző december havi füzetében a dologhoz s egy rövid cikkben bizonyos szakavatottság színezetével fejtegetve a kérdést, végül azon különös állítással lepi meg olvasóit, hogy az összes magyar állambirtokok értéke alig tehető 90 millió forintra.

E számot kétségkívül, mindenki kicsinynek találja, a ki tudja, hogy a magyar kincstárnak kerekszámban 3,140.000 hold erdeje s nem kevesebb, mint 496,193 hold mezőgazdasági birtoka van, s hogy ezekhez még a nagyszámu vas- és fémhányák is hozzá számítandók. Érdemesnek tartjuk tehát a „Monatschrift“ ezen számítására néhány megjegyzést tenni.

A „Monatschrift“ szerint a magyar állam ingatlan javai közül egy esetleges kölcsön jelzálogi biztosítéka gyanánt csak a tulajdonképi állambirtokok: az államjóságok, erdők és bányák jöhetnek számításba. Ezeknek értékét az államszámvévszék 1876-diki zárszámadása összesen 284,614.000 forinttal mutatja ki, mely összegből 47,150.900 frt az államjóságokra, 26,808.800 frt az államerdőkre és 210,654.300 frt az állambányákra számítandó.

A nevezett lap ezen adatokat megbizhatlanoknak mondja. A bányákra például megjegyzi, hogy miután tudomás szerint jelentékeny deficittel dolgoznak, értékük nem 210 milliónak, de jogosabban vehető a semmivel egyenlőnek. Az államjóságok és államerdők tételeinek sem lehet hitelt kölcsönözni, mert

ugyanezen birtokágaknak a tiszta jövedelme 1876-ra 3.₆, illetőleg 2.₁ millióval van kimutatva, a mi annyit tenne, hogy az államjóságok és államerdők Magyarországon 8⁰/₀-al jövedelmeznek, ezt pedig senki sem fogja elhinni.

A „Monatschrift“-nek ennyiben kétségkívül igaza van. Mi magunk sem tudjuk megfogni, hogyan lehetett a folyton deficittel dolgozó bányaműveknek 210 millió értéket tulajdonítani. Kategorice ugyan azt állítani, hogy a magyar állami bányák semmi értékkel sem bírnak, nem lehet. A sok között több oly bányamű van, mely nyereséggel dolgozik; ezeknek tehát magukban jelentékeny tőkeértéke lehet. Az anyag és terménykészlet is meg ér néhány milliót s a nagy számú kezelési, üzleti épületeknek s más felszereléseknek is csak van valami értéke. Számokban kifejezni azonban mindezeket nem lehet, s ezért a „Monatschrift“-nek körül-belül igaza van, ha azt mondja, hogy nagyobb pénzműveleteknél ilyen imaginär mennyiségekre nem lehet reflektálni.

Abban is igaza van a „Monatschrift“-nek, hogy a föld-birtok Magyarországon nem hajthat 8⁰/₀-os jövedelmet. Ebből azonban korántsem az következik, a mit a „Monatschrift“ végül ki hozni szeretne, hogy t. i. az államjóságok és államerdők fennebb kimutatott tőkeértékei tulmagasak, hanem épen az ellenkező, vagyis az, hogy azon tiszta jövedelemnek, melyet a hitelességre kétség alá nem vonható évi számadások kitüntettek, jóval nagyobb tőkeérték felel meg, mint a minőt az államszámvevőszék kimutatott.

Az 1876-ik évi zárszámadásban kimutatott tőkeértékek és tiszta jövedelmek közötti aránytalanságnak ugyanis csak az államszámvevőszék sajátos tőkeszámítási methodusa az oka. Az államjóságok és erdők tőkeértékét, értesülésünk szerint, az államszámvevőszék legelőször 1868-ban számította ki, oly módon, hogy az akkori, aránylag csekély tiszta jövedelmet

3⁰/₀-al tőkésítette. A következő években azután, a helyett, hogy a már letelt évek újabb eredményeit is számba vette volna, az először nyert tőkeértékekhez egyszerűen hozzáadta egyfelől a befektetéseket s levonta másfelől az eladásokból befolyt összegeket.

Miután az eladásokból befolyt összegek rendszerint felülmúlták a befektetéseket, a tőkeérték folytonosan apadt, dacára annak, hogy az évi tiszta bevételek jelentékenyen emelkedtek. Így lett az 1876-iki tiszta jövedelem épen 8⁰/₀-os kamatja a tőkeértéknek s így válhatik ezen tőkeérték, ha az apróbb birtokrészek eladása folytattatik, s ha az államszámvéviszék számításaiban továbbra is ezt az utat követi, idővel valami jelentéktelen összeggé, vagy talán épen semmivé.

A „Monatschrift“-nek természetesen nem lehetett tudomása ezen számítási módról; egy kis jóakarattal mindamellett így is felfedezhette volna, hogy hol rejlik az oka amaz ominozus 8⁰/₀-nak. E felfedezéshez azonban úgy látszik nem volt hajlama; kényelmesebbnek találta egyszerűen utalni a számvéviszéki adatok megbízhatatlanságára s aztán egészen önkényesen felállítani a tételt, hogy az állambirtokok 1878. évi összes tiszta bevétele nem lehet több 4,9 milliónál, értékük tehát, 5⁰/₀-al tőkésítve e tiszta jövedelmet, sem több sem kevesebb, mint 90 millió.

Nem tekintve azt, hogy az 1878. évi eredmény még ismeretlen, a „Monatschrift“-nek legalább az 5⁰/₀ alapul vételét kellett volna indokolni. Mindenki tudja, ki az ilyen kérdések iránt érdeklődik, hogy mező- és erdőgazdasági számításoknál 3-nál magasabb százalék sehol sem alkalmaztatik. A magyarországi erdőségekre alkalmazva, nézetünk szerint még ez is tulságosan magas. A mi államerdőségeinknek ez időszert egy része még használaton kívül áll; az évi termésnek legfeljebb fele része értékesítettik. Az évi tiszta jöve-

delemnek tehát, ha a legroszabb esetet is tételezzük fel, t. i.: hogy a faáraknak és a kezelési költségeknek jelenlegi aránya a közel jövőben semmit sem változik, egész biztosan emelkedni kell, és pedig azon arányban, a mint az évi termésből a szükséglet emelkedésével több és több fog kihasználás alá kerülni. A mult éveket illető tiszta jövedelem tehát a jövőt illetőleg alacsonynak tekinthető még a legroszabb esetben is; épen ezért a tőkeérték meghatározásánál jogosan lehet alacsonyabb kamatlábot alapul venni, mint a minő a jelenlegi pénzviszonyok között egyébként normálisnak tekinthető. Ez pedig a jelen esetre alkalmazva szintén nem tehető $3\frac{0}{0}$ -nál magasabbra, hisz a takarékpénztárak még krajczáros összegekért sem adnak többet 5 százaléknál; nagyobb, például 10.000 forintos összegekért hiába követelne valaki $4\frac{0}{0}$ -nál többet, s milliókra menő összegeket, kérdés, ellehet-e valahol helyezni csak 3 százalék mellett is. Ha itt még tekintetbe vesszük azt is, hogy az államerdők és államjóságok értékének meghatározására felhasználandó tiszta jövedelem a nehézkes és aránylag költséges állami kezelésnek az eredménye, ugy egész bizonyossággal merjük állítani, hogy az eladási érték meghatározására $2\frac{0}{0}$ -nál magasabb kamatláb igazságosan nem használható.

Lássuk már most, minő összegre tehető az államerdők évi átlagos tiszta jövedelme.

A megfelelő évi zárszámadások szerint az összes államerdőségek:

1870. évi tiszta jövedelme	.	.	2,430.622	frt,
1871. " " "	.	.	1,802.567	"
1872. " " "	.	.	2,113.052	"
1873. " " "	.	.	910.726	"
1874. " " vesztesége	.	.	132.797	"
1875. " " jövedelme	.	.	2,292.754	"

1876. évi tiszta jövedelme . . .	2,356.736 frt,
1877. " " " . . .	2,204.472 "
összesen 8 év alatt . . .	13,978.132 frt,
vagyis egy év alatt átlagosan . . .	1,747.267 frt.

Mint ezen számokból látható, az évi tiszta jövedelem a közgazdasági tekintetben oly rossz emlékű 1874-dik év után kivétel nélkül meghaladja a 2 milliót. Ugyanennyi lesz előre láthatólag az 1878-dik évi zárszámadási eredmény is. Nem egészen indokolatlanul lehetne tehát csupán ezen 4 év eredményét venni irányadóul, mely esetben, ha az 1878-dik évi 2,200.000 frttal vétetik az átlagos eredmény:

$$\begin{array}{r}
 2,292.754 \\
 2,356.736 \\
 2,204.472 \\
 2,200.000 \\
 \hline
 9,053.962 : 4 = 2,263.490 \text{ frt.}
 \end{array}$$

Ugyan ekkora eredményt nyerünk különben mind a 8 év átlaga által is, ha az erdélyrészi erdőket s az ungvári uradalmat, melyek az ezen időre eső rendkívül nagy befektetések miatt a legutolsó éveket kivéve, jelentékeny veszteséggel dolgoztak, a számításból mindvégig kihagyjuk.

Az erdélyi és ungvári erdőkön kívül ugyanis a többi erdőségek 1870. évtől kezdve a következő tiszta jövedelmet hajtották.

1870-ben	2,441.061 forintot,
1871-ben	2,271.809 "
1872-ben	3,193.995 "
1873-ban	741.112 "
1874-ben	1,329.747 "
1875-ben	3,771.816 "
1876-ban	2,409.347 "
1877-ben	2,027.704 "

8 év alatt összesen: 18,186.591 forintot

s így évenként átlagosan 2,273.324 forintot. E szám az előbbihez igen közel áll s nézetem szerint a tőkeérték kiszámításánál jogosabban vehető alapul, mint az első esetben kimutatott tétel, melybe az erdélyi és ungvári kerületek milliókra menő befektetései is beszámítottak. Mert itt nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy befektetések a többi kerületekben is voltak, melyek az előbbi számokban benfoglaltaknak, s továbbá, hogy az erdélyi és ungvári kerületeknek azon évei is számitáson kívül hagyattak, melyek tisztajövedelmet mutatnak. Egyébiránt e két átlag közül az elsőt, vagyis az 1,747.000 forintot lehet az alsó határnak a 2,273.000 forintot pedig az évi tisztajövedelem felső határának tekinteni, mely esetben aztán a magyar államerdők tőkeértéke, $2^0/0$ -ot véve kamatláb gyanánt:

$$1,747.000 : 0.02 = 87,350.000 \text{ és}$$

$2,273.000 : 0.02 = 113,650.000$ forint között vehető fel, azaz középszámban 100,000.000 forinttal. Ugyan ily összeget mutat ki az államerdők értékéül azon monographia is, mely a pénzügyministerium által ezen czimmel: „A magyar államerdők gazdasági is kereskedelmi leírása“ a párisi világkiállítás alkalmából adatott ki.

Az államjóságok jövedelme az 1870—1877-ik évek alatt, a zárszámadások szerint, következő volt:

1870-ben	2,193.631	frt,
1871-ben	3,032.070	„
1872-ben	3,378.344	„
1873-ban	2,458.821	„
1874-ben	3,389.896	„
1875-ben	3,470.678	„
1876-ban	3,310.351	„
1877-ben	2,981.702	„

8 év alatt összesen 24,215.493 vagyis
évenként átlagosan 3,026.937 frt.

Ezen átlagos jövedelemnek, ha a gazdasági nagy földbirtokra alkalmazható 30/0-al számítunk, kerekszámban szintén 100,000.000 forint tőkeérték felel meg.

A magyar állambirtokok ezek szerint, az összes bányaművek nélkül legalább 200 millió forint értéket képviselnek s tehát, mint jelzálog, legalábbis 100 milliónyi kölcsönnek nyújthatnak biztosítékot. *Horváth Sándor.*

A f a p i a c z r ó l.

Közli: Bedő Albert.

B u d a p e s t, január-hó 12-én.

A múlt év nem végződött fényesen, s az új sem kezdődik valami reményteljesen. Ma mindent a bizonytalanság tart lekötve, melynek súlyát a termelő birtokosok és a fát tövön vásárló nagyobb kereskedők kétszeresen érzik, midőn az anyagok vágatására és szállítására tetemes készpénzt kénytelenek befektetni a nélkül, hogy megnyugtató reményök lehetne üzleti tőkéjük kellő időre való visszatértére. Az a néhány vásárló, kinek fára van szüksége, azzal biztatja az eladót, hogy bőven talál az országban mindenütt vételre ajánlt anyagot, s hogy a jelen válságos üzleti viszonyok közt ígért csekély ár is kedvezőnek ismerhető, a ki pedig már vett s most fizetni tartoznék, azzal nyugtatja hitelezőjét, hogy majd május vagy augusztusban fizet. És, fájdalom, mindkettőnek igaza van, csak hogy az előbbit a hanyatló áraknál még alacsonyabb árak ígértére erdőbirtokosaink azon ajánlatai vezetik, melyeknél az illetők nem ismervén az anyag valódi értékét s a vásárnál befolyással bíró körülményeket, és részint azért is, mert a fáért kapható bármi csekély összeget, miután igen kevés kivétellel az erdőben álló fatőket elég helytelenül költség nélkül nyert Istenadományának tekintik, mint nyereséges jövedelmet